

4.1.2022

EOAK/7900/2021

Sosiaali- ja terveysministeriö

PL 33

00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Lausuntopyyntöne 17.11.2021 (VN/12948/2019)

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle terveydenhuoltolain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle terveydenhuoltolain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta (perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentaminen).

Ministeriö on pyytänyt ottamaan lausunnossa kantaa muun muassa esitysluonnokseen sisältyvien säädösehdotusten sisältöön.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläisen päättämän, voimassa olevan ratkaisijoiden työnjaon mukaan ratkaistavakseni kuuluvat asiat, jotka koskevat muun muassa terveydenhuoltoa.

Esitän lausuntonani seuraavaa.

Esitysluonnoksen pääasiallinen sisältö

Lausuntopyynnön kohteena olevalla luonnoksella hallituksen esitykseksi tiukennettaisiin perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn määräaikoja. Perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon pääsyn määräaika lyhenisi kolmesta kuukaudesta seitsemään vuorokauteen siitä, kun arvio hoidon tarpeesta on tehty. Seitsemän vuorokauden määräaika koskisi hoitotapahtumia, jotka liittyvät sairastumiseen, vammaan, pitkäaikaissairauden vaikeutumiseen, uusien oireiden esilletuloon tai toimintakyvyn alenemiseen. Laissa säädettäisiin myös hoitoon pääsystä silloin, kun palvelu ei ole tämän määräajan piirissä. Suun terveydenhuollossa hoitoon pääsyn määräaika lyhenisi kuudesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen.

Hoitoon pääsyä koskeva sääntely koskisi myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon ja vankiterveydenhuollon sairaanhoi-

topalveluita. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin tehtävät muutokset olisivat teknisiä.

Hoitotakuun tiukentaminen tulisi voimaan 1.4.2023.

Erikoissairaanhoidon hoitotakuun määräaikaan ei tulisi muutoksia.

Tavoitteet

Luonnoksen mukaisen esityksen tavoitteena olisi vahvistaa terveydenhuollon peruspalveluita ja parantaa palveluiden saatavuutta. Tavoitteena olisi myös väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen parantamalla hoitoon pääsyä. Nykyistä nopeammalla palveluihin pääsillä voitaisiin ehkäistä ongelmien kasautumista ja pitkittymistä ja vähentää erikoissairaanhoidon palveluiden tarvetta. Nopeampi hoitoon pääsy kiireettömään hoitoon perusterveydenhuollossa vähentää potilaiden tarvetta hakeutua päivystyspalveluihin.

Kannatan luonnoksen mukaista esitystä. Hoitoon pääsyn määräajan tiukentaminen perusterveydenhuollossa on omiaan parantamaan potilaiden mahdollisuuksia perustuslaissa turvattujen riittävien ja yhdenvertaisten terveyspalveluiden saamiseen.

Valvonta

Esitysluonnoksessa (s. 74-75) todetaan hoitoon pääsyn määräaikojen sääntelyn toteutumisen käytännössä edellyttävän tehokasta viranomaisvalvontaa. Valvonnalle asetetaan uudenlaisia tilanteita myös se, että jatkossa eroteltaisiin eri palveluiden kuulumisen eri pituisten määräaikojen piiriin. Valvontaan sisältyisi myös sen valvonta, yritetäänkö hoitoon pääsyn määräaikojen noudattamista kiertää esimerkiksi lähettämällä potilaita muun terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle, vaikka tarve olisi lääkäri- tai hammaslääkäripalveluille. Tällaisten asioiden valvonta olisi haastavampaa kuin vain hoitoon pääsyn toteutumisen valvonta. Ennakoitavissa on, että hoitoon pääsyn toteutumisesta tehdään aiempaa enemmän kanteluita uuden lainsäädännön sisällöstä.

Edellä esitetty huomioon ottaen totean, että uudistuksen valmistelussa ja toimeenpanossa tulee huolehtia valvonnan huolellisesta suunnittelusta ja valvonnan riittävästä resursseista.

Esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksen sisältö

Totean, että terveydenhuoltolain muuttamista koskevan 1. lakiehdotuksen pykälät ovat monimutkaisia ja osin vaikeaselkoisia. Niissä on toistoa, poikkeuksia ja poikkeuksen poikkeuksia sekä sisäisiä viittauksia. Erityisesti tämä koskee 51 a §:ää.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava,

sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti edellyttänyt, että laissa säätämisen vaatimuksen täyttymiseksi lain säännösten tulisi olla mahdollisimman täsmällisiä, selkeitä ja tarkkarajaisia.

Huomioni kiinnittyy seuraaviin seikkoihin.

51 a §:ssä puhutaan hoitotapahtumasta. Totean, että terveydenhuoltolaki ei tunne kyseistä käsitettä. Potilaslain 2 §:n 2 kohdassa määritellään terveyden- ja sairaanhoidon käsite. Mielestäni uusi hoitotapahtuma -käsite olisi tarpeen määritellä laissa.

Pykälän 2 momentti on hyvin monimutkainen. Momenttiin sisältyy ensin määritelmä: Ensimmäisessä virkkeessä määritellään, mitä tarkoitetaan seitsemän vuorokauden määräajassa järjestettävällä perusterveydenhuollon kiireettömällä sairaanhoidolla. Toisessa virkkeessä todetaan kuitenkin, mitä hoitotapahtumia määräaika koskee eli tosiasias-
assa tehdään rajauksia edellisen virkkeen määritelmään.

Pykälän 2 momentin mukaan määräaika koskee perusterveydenhuollon kiireettömässä sairaanhoidossa hoitotapahtumia, jotka liittyvät sairastumiseen, vammaan, pitkäaikaissairauden vaikeutumiseen, uusien oireiden esilletuloon tai toimintakyvyn alenemiseen. Totean, ettei muotoilu epätasällisyydessään ole hyvää lakikieltä. Olisiko parempi muotoilu esimerkiksi "sairauden, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai uusien oireiden taikka toimintakyvyn alenemisen edellyttämä hoito".

Pykälän 4 momentissa määriteltäisiin ne tilanteet, joita seitsemän vuorokauden hoitoon pääsyn määräajat eivät koskisi. Momentissa mainitaan "asiakasryhmään liittyvät seuranta- ja tarkastuskäynnit". Momentin sisällön pitäisi olla ymmärrettävä ilman, että sisältö tarvitsee selvittää pykälän perusteluista; momenttia olisi siten tarpeellista tarkentaa. Momentissa mainitaan myös "palveluihin liittyvät todistukset"; myös tämä on mielestäni epätarkka ilmaisu.

Pykälän 5 momentin mukaan perusterveydenhuollon kiireetön hoito, hoitoon ja kuntoutukseen liittyvät palvelut sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävät palvelut, joita ei koske seitsemän vuorokauden määräaika, tulisi järjestää potilaan terveydentila, työ-, opiskelu- ja toimintakyky, palveluiden tarve ja ennakoitavissa oleva sairauden tai vamman kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa yhteydenotosta ja 51 §:n mukaisesta arviosta taikka hoito- tai kuntoutussuunnitelman mukaisesti.

Totean, että 5 momentista eikä myöskään sen perusteluista käy ilmi, mitä "hoitoon ja kuntoutukseen liittyvillä palveluilla" tarkoitetaan. Nä-mä palvelut olisi syytä määritellä.

51 a §:n perusteluissa todetaan, että kohtuullisessa ajassa, viimeistään kuitenkin kolmen kuukauden sisällä yhteydenotosta ja hoidon tarpeen arvioinnista järjestettäviä palveluita olisivat keskeisesti 4 momentissa seitsemän vuorokauden määräajan ulkopuolelle rajatut palvelut (s. 94). Perusteluissa esitetty huomioon ottaen 4 ja 5 momenttia tulisi mielestäni selkeyden vuoksi täsmentää.

Apulaisoikeusasiamies

Maija Sakslin

Esittelijäneuvos

Kaija Tanttinen-Laakkonen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asiahallintajärjestelmässä.